

ТОВЧ МЭДЭЭЛЭЛ

Төслийн нэр:	“Хашаатын цав” хүрэн нүүрсний ордыг ил аргаар ашиглах төсөл
Байршил:	Дорнод аймаг, Баянтүмэн сум
Төсөл хэрэгжүүлэгч:	“Меланж” ХХК
Улсын бүртгэлийн дугаар:	9011256001
Регистрийн дугаар:	5412153
Хаяг:	Монгол Улс, Улаанбаатар хот, Баянзүрх дүүрэг, 26 дугаар хороо, Хүннүгийн гудамж Парадайс плаза 10 давхар
Утас:	+976-11-
Факс:	+976-11-
Цахим хаяг:	envr@khashaatcoal.mn :
Хариуцах хүн:	Байгаль орчны мэргэжилтэн . Утас: 88774683, 99372061
БОНЕУ, шийдвэрийн төсөл:	2021 оны 08 сарын 18-ны 13/3671 дугаар тоот бичгээр БОНЕУ–ний дүгнэлтийг гаргасан.
БОННУ хийсэн ААН-ийн нэр, батлуулсан огноо:	Тус төслийн БОННУ-г “ЭКОЛОГИЙН БҮТЭЭМЖ” ХХК хийж гүйцэтгэсэн. 2025 он

АГУУЛГА

1. Төслийн товч танилцуулга
 - 1.1 Төсөл хэрэгжүүлэгчийн талаар мэдээлэл
 - 1.2 Төслийн талбайн засаг захиргааны харьяалал
 - 1.3 Дэд бүтэц, зам харилцаа
 - 1.4 Ажиллах хүчний тухай мэдээлэл
2. Төсөл хэрэгжиж буй газрын байгаль орчин, нийгэм эдийн засгийн төлөв байдал
 - 2.1 Газар зүйн бүс, бүсчлэл
 - 2.2 Цаг уур, уур амьсгалын тодорхойлолт
 - 2.3 Гадаргын болон газар доорхи ус
 - 2.4 Хөрсөн бүрхэвч
 - 2.5 Ургамлан нөмрөг
 - 2.6 Амьтны аймаг
 - 2.7 Ордны геологийн тогтоц
3. Үйлдвэрлэл, уул уурхайн үйл ажиллагааны тухай мэдээлэл
4. Төслийн гол ба болзошгүй сөрөг нөлөөллийн товч тодорхойлолт
 - 4.1 Төслийн технологийн үе шаттай холбогдох нөлөөлөл
5. Төслөөс байгаль орчинд үзүүлэх гол ба болзошгүй сөрөг нөлөөлөл
6. 2025 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний гол зорилт
 - 6.1 Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө
 - 6.2 Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө
 - 6.3 Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө
 - 6.4 Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний төлөвлөгөө
 - 6.5 Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө
 - 6.6 Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө
 - 6.7 Хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө
 - 6.8 Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө
 - 6.9 Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр
 - 6.10 Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө, түүний хэрэгжилтийг оролцогч, сонирхогч талуудад тайлагнах хуваарь
7. Хавсралтууд
 - Аж ахуйн нэгжийн гэрчилгээний хуулбар
 - Ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрлийн хуулбар
 - Уулын ажлын төлөвлөгөөний баталгаажсан нүүр
 - Уулын ажлын төлөвлөгөөний маягтууд
 - Гол усны лавлагаа

НЭГ. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

1.1. Төслийн нэр: “Хашаатын цав” нэртэй хүрэн нүүрсний орд ашиглах төсөл

1.2. Төслийн эрхэм зорилго:

Хашаатын цав нэртэй хүрэн нүүрсний ордыг байгаль орчинд аль болох сөрөг нөлөөлөл багатайгаар ашиглан Монгол улсын эрдэс баялгийг эдийн засгийн эргэлтэд оруулах, ажлын байрыг нэмэгдүүлэх, улс, орон нутгийн төсвийн орлогыг нэмэгдүүлэхэд төслийн гол зорилго оршино.

1.3. Төсөл хэрэгжүүлэгч байгууллагын товч танилцуулга:

Төсөл хэрэгжүүлэгч нь 2010 онд геологи, уул уурхайн чиглэлээр зөвлөгөө өгөх, үйл ажиллагаа явуулах үндсэн чиглэлээр, мөн гадаад худалдаа, зуучлал, уул уурхайн тоног төхөөрөмжийн худалдаа, геофизикийн судалгаа зэрэг туслах чиглэлүүдтэйгээр байгуулагдсан.

2017 онд АМГТГазраас зарласан Дорнод аймгийн Баянтүмэн сумын нутагт орших Хашаатын цав нэртэй газар сонгон шалгаруулалтад оролцон шалгарч тус газар геологи хайгуулын иж бүрэн судалгааны ажлыг хийн гүйцэтгэн нүүрсний орд газрыг нээн илрүүлж ашиглалтад бэлдээд ажиллаж байна.

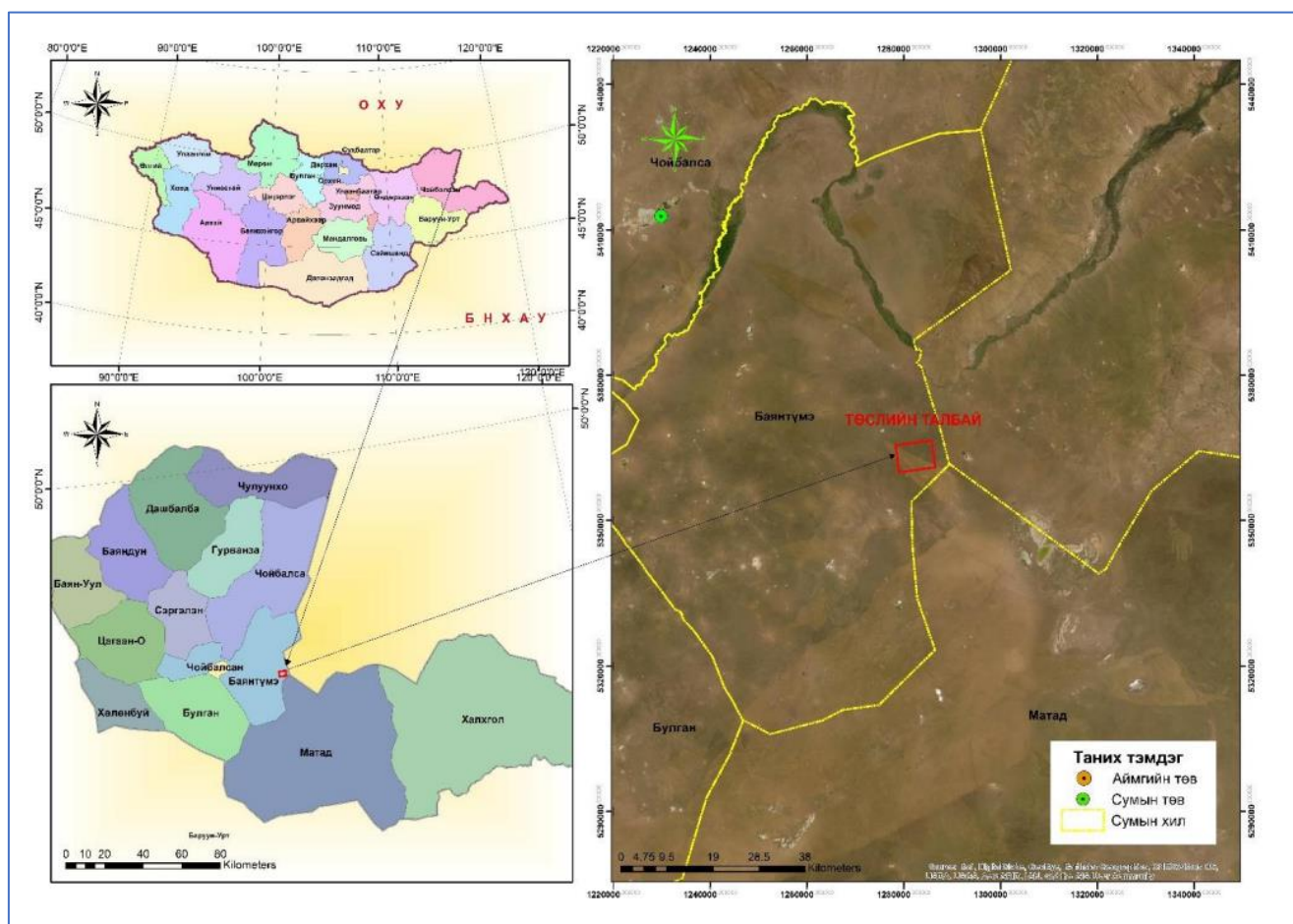
“Меланж” ХХК нь MV-020936 тоот ашигт малтмал ашиглах тусгай зөвшөөрөл эзэмшдэг ба уг тусгай зөвшөөрлийн талбайд 2017 онд өөрийн хөрөнгөөр хайгуул хийн нөөцийг ЭБМЗ-өөр батлуулсан. Тухайн ТЭЗҮ-ийн дагуу уурхайн ашиглалтыг 2021 оны 12 сараас эхлэн хөрс хуулалтын ажил эхүүлсэн байна.

1.4. Төслийн байршил:

MV-020936 тоот ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй “Хашаат цав”-ын хүрэн нүүрсний нүүрсний орд нь Дорнод аймгийн Баянтүмэн сумын нутагт К-47-35 дугаар планшитэд 3977.24 га талбайг хамран оршино. Төслийн талбай нь Чойбалсан хот ба Баянтүмэн сумаас зүүн урагш 70 км, Дорнод аймгийн Матад сумын төвөөс хойш 94 км, Улаанбаатар хотоос зүүн зүгт 742 км зайтай.

Хүснэгт 1. MV-020936 тоот тусгай зөвшөөрлийн талбайн булангийн цэгүүд

Д/д	Уртраг			Өргөрөг		
	Град	мин	сек	град	мин	сек
1	115	32	0	47	55	15.23
2	115	26	15	47	55	15.23
3	115	26	15	47	58	15.19
4	115	32	0	47	58	15.1

Зураг 1. Хашаатын цав хүрэн нүүрсний ил уурхайн байршил зураг

1.5. Ажиллах хүчний тухай мэдээлэл

“Хашаатын цав” уурхайн инженер техникийн болон бусад ажилчдыг УБ болон орон нутгаас авч ажиллуулж байна. Ажилчид нь уурхайд 14 хоног ажиллах 14 хоног амрах хуваарьтай байна. Төслийн талбайд 11 сарын байдлаар 150 нийт ажилчид байна.

ХОЁР. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИЖ БУЙ ГАЗРЫН БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ, ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

2.1.Физик газарзүй

Монгол орны нутаг дэвсгэрийн гадарга нь Сибирийн өмнөд уулсаас Төв Азийн тал газарт шилжих шилжилтийн мужид, умарт зүгийн хүйтэн чийглэг уур амьсгалаас өмнө зүгийн хэт хуурай уур амьсгалд шилжих алгуур шилжилтийн нөхцөлд бүрэлдэн тогтсон байна.

2.2.Уул зүй

“Хашаатын цав” хайгуулын талбай нь Дорнод талын их мужийн Мэнэнгийн талархаг дэд мужид хамаарах ба далайн түвшнээс дээш 570-800м-ийн өндөрт оршино. Газрын гадаргын байдал нь нам гүвээт талархаг, хэдэн арван метр харьцангуй өндөртэй ухаа гүвээт тал зонхилох ба тэдгээрийн хооронд жижиг хотос болон тэгш гадарга оршдог. Талбайн өмнө талд Нүүрст-Уул (727.6м), Хашаатын цав (792.7м) зэрэг өндөрлөгүүд, Баян-Усны хонхор, Их, Бага халуун шаварт нуурын хөндий (572.9м), Ар хашаатын цайдам зэрэг хотгорууд ялгагдана. 100 орчим метрийн харьцангуй өндөршилтэй толгодлог гадаргуу нь нэгээс хоёрдугаар эрэмбийн усан хагалбаруудыг үүсгэдгээс Хашаат цавын нэгдүгээр эрэмбийн усан хагалбар нь Хэрлэнгийн ай сав, Халх гол-Нөмрөгийн ай савыг заагладаг Дорнод Монголын гол усан хагалбар юм.

2.3.Цаг уур

Талбай нь нилээд өргөгдсөн тэгш өндөрлөгт хамаарах бөгөөд дэлхийн уур амьсгалын бүсчлэлээр хойд сэрүүн бүсэд харьяалагдан, далай тэнгисийн зүгээс ирэх чийглэг дулаан уур амьсгал Хянганы уулсаар хаагдсаны улмаас эх газрын эрс тэс уур амьсгалтай, жилд унах хур тунадасын хэмжээ бага байдаг. Судалгааны талбайн (ер нь Дорнод Монголын) цаг уурын төлөв байдал нь нэгэнт эх газрын эрс тэс шинжтэй тул өвлийн улирал нь урт хүйтэн, зун нь богино дулаан, харин хавар намрын улирал нь богиновтор хэр нь хүйтний солилцоо их байдаг. Хамгийн дулаан байх үе нь 7-р сард, хүйтэн нь 1-2-р сард тохиолдоно. Жилийн дундаж температур $0^{\circ}\text{C}+2^{\circ}\text{C}$ ба хамгийн хүйтэн байх хоёрдугаар сарын дундаж температур $+20^{\circ}\text{C}$ байдаг. Баруун хойноос болон зүүн хойноос чиглэлийн салхи зонхилох ба Төв Азийн Сибирийн максимумаас үүсэлтэй антициклон голлох үүрэгтэй. Зуны эхнээс өндөр даралттай муссон салхины үе эхэлдэг.

Орон нутгийн чанартай говийн салхи зуны төгсгөлд онцлогтой. Салхины хурд 30-50 км/цаг хүрэх нь бий. Өвөл 11-р сард эхэлж, 3-р сарын сүүлчээр хаврын урь орох, 6-р сард зуны улирал эхлэн 8-р сарын сүүлчээс намрын уур амьсгал ордог. Жилийн туршид салхитай өдрүүд зонхилдгоос хөрсний чийгшил маш муу, хуурайшилт ихтэй. Жилийн ихэнх өдрүүд нь цэлмэг нартай байдаг бөгөөд өвөл цас их унасан үед агаарын чийгшил 70-80% хүрэх ба зуны хамгийн чийглэг хур борооны үе 8-р сард ч агаарын чийглэг 40%-иас хэтрэхгүй.

Хур тунадасны дундаж уналт 180-210мм орчим бөгөөд, хамгийн их унах үе нь 7 сард 250 мм хүрдэг. Олон жилийн ажиглалтаас 10-р сарын 20-оос 11-р сарын 5-ны хооронд цасан бүрхүүл тогтож, энэ нь гуравдугаар сарыг дуустал үргэлжилнэ. Цасан бүрхүүлийн зузаан олон жилийн дунджаар 4-5 см зарим зудтай жил 25 см хүрэх нь бий. Агаарын даралт улирал бүрд харилцан адилгүй, жилийн дундаж даралт 1022-1034м/б, харин хаврын улиралд агаарын даралт тогтворгүй 20-12 м/б-аар багасах бөгөөд энэ нь салхи ихтэй чиглэл нь тогтворгүй болох нөхцлийг бүрдүүлнэ.

2.4.Усан сүлжээ

Нуурын болон гадаргуугийн усны тархалтын хувьд маш дутмаг. Төв азийн гадагш болон тогтмол урсгалгүй гол мөрний дүүрэгт (Мэнэнгийн ай сав) хамаарна. Төслийн талбайн хэмжээнд гол горхи байхгүй, хур тунадсаар тэжээгддэг давстай нуур тойрмууд байх ба хур бороо багатай жилүүдэд ширгэдэг. Хашаат цайдам, Баян-усны, Их халуун шавар, Бага халуун шаварт зэрэг нуурууд бий. Мөн эрдэсжилт ихтэй гар худгууд байдаг. Нутгийн иргэд, малчид гар болон гүний худгуудын усаар малаа усалж, ахуйн болон ундны хэрэгцээгээ хангадаг.

2.5.Хөрс, ургамал

Тал хээрийн бүсийн хүрэн, цайвар хүрэн хөрс зонхилно. Мөн Их бага халуун шаварт нуурын хөндий, Баян-Усны говь, Уртцагааны говь зэрэг газраар давсархаг сайрын хөрстэй. Энд хазаар өвс, бутуул, ерхөг согоовор, хиаг, таана, агь, шивээт хялгана зэрэг шим тэжээл сайтай өвс ургамал зонхилох тул бэлчээрийн чанарын хувьд илүү сайн. Энэ төрлийн хөрсөнд ургамалжилт нягт, өндөр ургасан байдаг тул хадлан бэлтгэхэд тохиромжтой. Баян-усны говь, Их бага халуун шаварт нуурын хөндий, Урт цагааны говь зэргээр бударгана, таана, харгана, хазаар өвс зонхилон ургана. Зуны улиралд аянга цахилгааны улмаас тал хээрийн түймэр гарах тохиолдол цөөнгүй бөгөөд хавар намрын хуурайшилттай үед тал хээрийн түймэр гарах эрсдэл их байдаг.

2.6.Амьтны аймаг

Орон нутгийн газарзүйн онцлог цаг уурын нөхцөл зэргийг харгалзан, Монгол Дагуурын ба Хойд говийн тойрогт хамааруулан үзэж болох юм. Монгол Дагуурын тойрогт гол төлөв үлийн цагаан огтоно, хэргэлзээт огтоно, үхэр огдой, зурам, шар сүүлт, чичүүл зэрэг мэргэгчид туурайтнаас цагаан зээр, араатнаас үен, өмхий хүрэн, хярс, үнэг, мануул, илбэнх, дорго, чоно амьдардаг. Хойд говийн тойрогт үхэр огдой, сүүлт чичүүл, улаан шанаат зурам, алаг даага, туурайтнаас цагаан зээр, араатнаас өмхий хүрэн, хярс, чоно голлон амьдарна. Жигүүртнээс тас, элээ, сар, хэрээ зэрэг махчин шувууд байхаас гадна янз бүрийн жижиг шувууд болон болжмор элбэг байдаг.

2.7.Эдийн засаг, хүн ам

Баянтүмэн сум нь дэд бүтэц сайн хөгжсөн аймгийн төв Чойбалсан хотын ойролцоо 12 км зайд байрладагаараа онцлог бөгөөд засаг захиргааны анхан шатны нэгж 4 багтай, 2085 хүн амтай, 82942 толгой малтай, төсвийн 5, хувийн хэвшлийн 11 байгууллага, 2 хоршоо, малчдын 23 бүлэг, 103 хүүхэд 26 багш ажиллагсадтай ерөнхий боловсролын сургуультай, соёлын төв, шуудан холбоо тус тус үйл ажиллагаагаа явуулж байна. Тус сум нь 832080.0 га газар нутагтайгаас газар тариалан 7203.7 га, хөдөө аж ахуйн 739143.4га талбайг хамрана. Хөдөлмөрийн насны 1210 иргэнээс төрийн байгууллагад 165, хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч 368 иргэн байна.

2.8.Дэд бүтэц

Сүүлийн жилүүдэд сумуудад улс, орон нутгийн хөрөнгө оруулалт төсөл хөтөлбөрийн хүрээнд бүтээн байгуулалтын ажлууд хийгдэн 24 цагийн эрчим хүч, интернэт, үүрэн телефоны сүлжээ нэвтэрсэн байна. Сумын хүн амын ихэнх нь халхууд болон цөөн тооны буриад, барга ястнууд амьдардаг. Хашаатын цав талбай нь сумын төвөөс зайтай, хилийн хоройтой бүсэд байрладаг учир хүн амын нягтрал маш сийрэг, Халх гол болон Сүмбэрийн төв замаас 10-15 км зайд байрлана.

2.9.Зам харилцаа

Улаанбаатар хотоос замын ихэнх хэсгийг хар замаар, болон нэвтрэлт сайтай шороон замаар явж хүрнэ. Харин Матад сумын төв хүртэл шулуун зам байхгүй. Сүмбэр сумын замаар хазайж 137 км явж хүрнэ. Матад сумын төвөөс Чойбалсан хот хүртэл 150 км орон нутгийн чанартай шороон замтай болно. Өндөр ургасан шивээ, өвс ургамлаар хучигдсан дош, довуудтай. Хуурайшилттай үед өндөр ургасан шивээн толгой, өвс ургамал нь автомашины мотор, яндаг зэрэгт хуримтлагдан улмаар шатах, хээрийн түймэр гарах тохиолдол цөөнгүй гардаг.

ГУРАВ. 2025 ОНЫ ҮЙЛДВЭРЛЭЛ, УУЛ УУРХАЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ТУХАЙ МЭДЭЭЛЭЛ

2025 оны уулын ажлын төлөвлөгөө:

2025 онд нийт хөрс хуулалт хийгдэхгүй 134.14 мянган тн нүүрс олборлохоор төлөвлөсөн ба нийт хөрс хуулалт болон нүүрс олборлолтын ажлыг хийхээр төлөвлөсөн болно.

Хүснэгт 2. Уурхайн үйл ажиллагаа, үйлдвэрлэлийн талбайнууд

№	Хэмжээсүүд	Талбай, га	Эзлэхүүн
1.	Уурхайн олборлолтын талбай	80.0	-
2.	Хөрсний овоолго	149	-
3.	Зам талбай	29.6	-
4.	Шимт хөрс	16.0	-
5.	Засварын талбай	30.0	-

Шимт хөрс хуулалт:

2025 оны төлөвлөгөөгөөр уурхайн хөрсийг өрөмдлөг тэсэлгээний ажлаар сийрэгжүүлэн ачиж автотээвэртэй захилах хэлбэрийн бульдозерийн гадаад овоолготой ашиглалтын системийг хэрэгжүүлэх бөгөөд овоолгын хажуугийн тогтворжилтын өнцөг нь чулуулгийн физик механик шинж чанараас хамааран 35 градус байна. Нийт 172.85 мян.м3 хөрснийг гадаад овоолгод хураана.

Уурхайн ажиллах горим:

Уурхайн үйл ажиллагаа нь тасралтгүй ажиллагаатай явагдах бөгөөд Монгол Улсын хууль тогтоомжийн дагуу олон нийтээр амрах баяр ёслолын хоногууд, цаг агаарын хүндрэл, засвар үйлчилгээ зэрэг хүчин зүйлүүдээс шалтгаалж болно. Хоногт 2 ээлжээр, ээлжийн үргэлжлэх хугацаа 12 цаг байна. Уурхайн 14 хоног ажиллаж, 14 хоног амрах үндсэн ээлжтэй байна.

3.2. Уурхайн барилга байгууламж, дэд бүтэц

Ил уурхай:

“Хашаатын Цав” хүрэн нүүрсний ил уурхайн олборлолтын талбай 80.0 га болон 2025 онд 152 метрийн гүнтэй 1097 метрийн урттай, 730 метрийн өргөнтэй ил уурхай үүссэн байна.

Зураг 2. Ил уурхайн харагдах байдал

Уурхайн дотоод болон гадаргуугийн зам

Автозамын техникийн нөхцөл нь замын норм дүрмийн дагуу хоёр урсгалтай, замын зорчих өргөн тооцоогоор 18.5 м, сонгосон өргөн нь 20 м, замын дагуугийн хамгийн их налуу 120° байна. Хашаатын цав ордын цаашдын ашиглалтын хэтийн төлөв, байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг багасгах, ахуйн эрүүл таатай орчинг бий болгох зорилгоор үйлдвэрлэлийн, бусад замуудын тоосжилтыг дарж, замын арчилгааг байнгын хийнэ.

Зураг 3. Ил уурхай дотоод зам

“Хашаат цав”-ын хүрэн нүүрсний ордын дэд бүтэц болох уурхайн цахилгаан хангамж, ус хангамж, дулаан хангамж, хотхоны барилга болон зам, харилцаа холбооны барилга байгууламжтай байна.

Засварын газар:

Засварын газрыг ил уурхайн баруун хойд талд 1100 м зайд байрлана. Засварын талбай нь тоног төхөөрөмж эвдрэл гэмтэл гарсан тохиолдолд хурдан шуурхай засварын газарт хүргэхэд ойр байх давуу талтай. Засварын газрыг аюулгүй ажиллагааны дүрэм стандартын дагуу барьж тоноглоно. Засварын газрын талбай нь 1500м² бөгөөд ажлын байр, сэлбэг ба шатах тослох материалын агуулах, засвар үйлчилгээний граш, тоног төхөөрөмжийн зогсоолын талбай зэргээс бүрдэнэ.

Зураг 4. Ил уурхайн засварын газар

Замын ашиглалт, үйлчилгээ

Ил уурхайн дотоод тээврийн автозамыг байнга хянах ба засч тэгшлэх, тоос дарах зэрэг ажлууд хийгдэнэ. Зам засвар, ашиглалт, үйлчилгээний ажилд зам тэгшлэх, замын бартаа саадыг арилгах, замын эвдрэлийг засах, хальтиргаа гулгаа үүсэхээс хамгаалж зам дээр шороо цацах, замыг бороо болон шар усны үерээс хамгаалах зэрэг ажлууд орно. Замын засвар үйлчилгээ, ул талбайн цэвэрлэгээний ажлыг үйл ажиллагааны явцад байнга хийж гүйцэтгэнэ. Үүнд Shantui SD-16 бульдозер, LIUGONG CLG835 утгуурт ачигч, LIUGONG CLG414 автогрейдер ашиглах ба шаардлагатай тохиолдолд уурхайгаас нэмэлт тоног төхөөрөмж татан ажиллуулна.

Цахилгаан хангамж

Ил уурхай, засварын хэсэг болон бусад ашиглалтын туршид цахилгаан эрчим хүч хэрэглэх цахилгаан хэрэглэгчдийн цахилгаан ачаалал, тэдгээрийн цахилгаан эрчим хүчний зарцуулна. Уурхайн ашиглалтын үед цахилгааны үндсэн гурван хэрэглэгч байна. Үүнд:

1. Аж ахуйн хэсэг
2. Уурхайн хэсэг
3. Засварын хэсэг

ДYEG500DSHS маркийн цахилгаан генераторыг Япон улсаас албан ёсны эрхтэйгээр “Юнитра” ХХК борлуулдаг бөгөөд 36.1 кВт-ын цахилгааны хэрэглээг хангах хүчин чадалтай юм. Уурхайн гэрэлтүүлэг, ажилчдын найдвартай ажиллагааг хангах үүднээс хөрөнгө оруулалт хэсэгт 2 ширхэг ба уурхайн ахуйн хэрэгцээнд 1 ширхэг генератор ашиглаж байна.

Зураг 5. Ил уурхайн цахилгааны үүсгүүр /цахилгаан генератор/

Уурхайн хотхон

Хашаатын цав уурхайд 2025 онд техник түрээсийн “Батжин Транс” ХХК Харуул хамгаалалтын “Дорнын хүчит шонхор” ХХК Кайтринг үйлчилгээний “Ган алтан наран” ХХК-ийн нийт 150 гаруй хүн ажиллаж байна. Уурхайн ашиглалтын хугацаанд уурхайн оффис, ажилчдын байр, цайны газар, халуун усны газар, засварын газар, харуулын байр зэргийг урт хугацаанд ашиглагдах сэндвичэн хийцийн барилга байгууламжтай.

Зураг 6. Уурхайн ажилчдын хотхон

Уурхайн усан хангамж, усны хэрэглээ:

Уурхайн унд-ахуйн зориулалтаар ашиглах усны хэрэглээг уурхайн кемп дээр гаргасан 2 гүний худгаас, технологийн зориулалтаар ашиглах зам талбайн тоосжилтын усалгааны усыг уурхайн шүүрлийн уснаас ханган ажиллахаар төлөвлөж байна. Бүх усны гүний худгууд болон шүүрлийн ус тоолууртай бөгөөд 2025 онд шүүрлийн усыг зам талбайн тоосжилтыг бууруулах усалгаанд ашиглана.

Унд ахуйн зориулалтаар ашиглах усыг $8000-10000\text{м}^3$, талбайн усалгааны зориулалтаар $25000-28000\text{м}^3$, ногоон байгууламжийн усалгаанд 1500м^3 усыг тус онд ашиглах төлөвлөгөөтэй байна.

ДӨРӨВ. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ

4.1. Төслийн гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд, бууруулах арга хэмжээ

УУР АМЬСГАЛ	
Төслийн үйл ажиллагаанаас уур амьсгалд үзүүлэх болзошгүй сөрөг нөлөөлөл: ✓ Хур тунадастай өдрийн тоо нэмэгдсэнээр олборлолтын үйл явц саатах ✓ Аадар болон аянга цахилгаантай өдрийн тоо нэмэгдсэнээр техник тоног төхөөрөмжийн үйл ажиллагаа зогсолтод хүрэх ✓ Үер урсцын нөлөөгөөр төслийн талбайд их хэмжээгээр ус орсноор уурхайлалт түр зогсох	Болзошгүй сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах, арилгах арга, хэмжээний зөвлөмж: ✓ Төслийн талбайд техникийн болон хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг маш сайн хангаж ажиллах, тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнийг хорих шаардлагатай ✓ Техник хэрэгслийг талбайд гаргаж ажиллуулахгүй байх ✓ Зам, талбайг техник хэрэгсэлд тохиромжтой байдлаар засаж бэлдэх
АГААРЫН ЧАНАР	
Төслийн үйл ажиллагаанаас агаарын чанарт үзүүлэх болзошгүй сөрөг нөлөөлөл: ✓ Төслийн үйл ажиллагаанд ашиглагдах техник тоног, төхөөрөмжийг тээвэрлэх, суурилах явцад тоосжилт ихээр үүсэх; ✓ Тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнөөс тоосжилт үүсэх;	Болзошгүй сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах, арилгах арга, хэмжээний зөвлөмж: ✓ Тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнөөс тоосжилт үүсэхээс сэргийлж зам талбайн усалгааг сайтар хийх;
УСАН ОРЧИН	
Төслийн үйл ажиллагаанаас усан орчинд үзүүлэх болзошгүй сөрөг нөлөөлөл: ✓ Төслийн үйл ажиллагаанд ашиглах усны хэмжээгээр газрын доорх усны нөөц багасах; ✓ Ахуйн бохир усыг ил задгай хаяснаар хөрсний ус бохирдох; ✓ Ариун цэврийн байгууламж, хог хаягдлын цэгийг стандартын дагуу байгуулаагүйн улмаас хөрсөнд нэвчилт үүсэх, ул хөрсний усыг бохирдуулах;	Болзошгүй сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах, арилгах арга, хэмжээний зөвлөмж: ✓ Төслийн үйл ажиллагаанд ашиглах боломжит усны нөөцөөс хэтрүүлэхгүй байх; ✓ Ахуйн шингэн хаягдлыг ил задгай асгахгүй байх, зориулалтын цэгт хаяж байх; ✓ Ариун цэврийн байгууламж, хог хаягдлын цэгийг стандартын дагуу хийж гүйцэтгэх;
ГАЗРЫН ГАДАРГА БОЛОН ХӨРСӨН БҮРХЭВЧ	
Төслийн үйл ажиллагаанаас хөрсөн бүрхэвчид үзүүлэх болзошгүй сөрөг нөлөөлөл: ✓ Хатуу хучилттай зам барих хүртэл газрын гадарга эвдрэлд өртөх болон хөрсөн бүрхэвч доройтох;	Болзошгүй сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах, арилгах арга, хэмжээний зөвлөмж: ✓ Төслийн барилга байгууламж баригдаж эхлэхээс өмнө сайжруулсан шороон замыг ашиглалтад оруулах,

✓ Барилга байгууламжийн нөлөөгөөр газрын хэвлий болон хөрсөн бүрхэвч чанараа алдах; ✓ Төслийн дотоод зам, талбай болон гадна талбайд олон салаа зам гаргахгүй байх; ✓ Уурхайлалтаар хөрсний морфологи болон физик шинж чанар алдагдаж хөрсний үржил шим буурах, ойр орчмын талбайн хөрс доройтолд өртөх; ✓ Эрүүл талбайн өнгөн хөрс овоолгод дарагдах, хөрсний гадарга дээр нарийн ширхэгт тоосны хучаас үе үүсэх; ✓ Хөрсний элэгдэл эвдрэл үүсгэснээр байгалийн ус салхины эвдрэлийг эрчимжүүлж хөрс салхинд хийсэх болон гадаргын урсцаар угаагдаж элэгдэх; ✓ Хүнд даацын машин механизм, түүний тээвэрлэлт, засвар үйлчилгээний улмаас шатах, тослох материал, нефтийн бүтээгдэхүүн хөрсөнд нэвчиж хөрс бохирдуулах;	төслийн үйл ажиллагаа эхлэхэд хатуу хучилттай автозамыг ашиглалтад оруулах; ✓ Төслийн талбайд маршрут гарган бусад хэсгээр тээврийн хэрэгслийг зорчуулахгүй байх; ✓ Тээврийн хэрэгслийн зогсоол, ногоон байгууламжийг зөв оновчтой төлөвлөх; ✓ Үржил шимт хөрсний овоолгыг стандартын дагуу тогтмол усалж, шинж чанарыг хамгаалж, тордож байх
УРГАМЛЫН НӨМРӨГ	
Төслийн үйл ажиллагаанаас ургамлын нөмрөгт үзүүлэх болзошгүй сөрөг нөлөөлөл: ✓ Төслийн барилга байгууламж, уурхайлалтын хэмжээгээр ургамлын нөмрөг бүрэн устах; ✓ Төслийн талбайд автотээврийн хэрэгсэл, хүний үйл ажиллагааны улмаас ургамал ургаж буй хэсгийг талхагдалд оруулах шиглагдаж буй тээврийн хэрэгслүүдээс нефтийн бүтээгдэхүүн алдагдаж, ургамлын нөмрөгийг гэмтээх, бохирдуулах;;	Болзошгүй сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах, арилгах арга, хэмжээний зөвлөмж: ✓ Төслийн талбайд ногоон байгууламжийг оновчтой төлөвлөх; } Хог хаягдлыг тогтсон нэг цэгт байршуулах; ✓ Түлш, шатах тослох материалыг ашиглаж буй орчинд тэдгээрийг нэвтэрч шүүрүүлэхгүй байх арга хэмжээг авч ажиллах ✓ Машин механизм, тээврийн хэрэгслийн нэгдсэн зогсоол, засвар үйлчилгээний зориулалтын талбай гарган орчны ургамлын талхлагдахаас сэргийлэх;
АМЬТНЫ АЙМАГ	

Төслийн үйл ажиллагаанаас амьтны аймагт үзүүлэх болзошгүй сөрөг нөлөөлөл: ✓ Дуу чимээний нөлөөгөөр ан амьтад дайжих, амьдрах орчин нь өөрчлөгдөх; ✓ Тоосжилтоос мал, амьтанд сөргөөр нөлөөлөх; ✓ Олборлолт хийсэн нүхийг хашаалахгүйн улмаас мал, амьтан унах ✓ Цагаан зээр, хар сүүлтийн амьдрах орчинд нөлөөлөх	Болзошгүй сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах, арилгах арга, хэмжээний зөвлөмж: \ ✓ Төслийн лицензийн талбайн хязгаарыг хэтрүүлэхгүй байх; ✓ Үйл ажиллагааны явцад улирлаар нүүдэллэн ирдэг амьтдын байрших гол газар, коридор нутагт тэдгээр амьтдыг хамгаалах, тоо толгойг нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн арга хэмжээг хэрэгжүүлэх талаар орон нутгийн болон холбогдох мэргэжлийн байгууллагатай хамтран ажиллах, туслалцаа үзүүлэх; ✓ Амьтны аймгийг хамгаалахын тулд судалгаа шинжилгээ, сургалт сурталчилгаа, хяналт шалгалтын олон талт арга хэмжээг орон нутгийн холбогдох байгууллагууд, иргэдтэй хамтран цогцоор хэрэгжүүлэх; ✓ Хууль бус ан хийгчдийн үйл ажиллагааг таслан зогсоох, хууль бусаар ан агнуур хийхгүй байх талаар ажиллагсад болон нутгийн иргэдэд тогтмол сургалт сурталчилгаа хийж байх;
НИЙГЭМ, ЭДИЙН ЗАСАГ	
Төслийн үйл ажиллагаанаас нийгэм, эдийн засагт үзүүлэх эерэг нөлөөлөл: ✓ Шинээр ажлын байр бий болох; ✓ Улс, орон нутгийн төсвийн орлого нэмэгдэх; ✓ Татварын орлого өсөх;	

ЗУРГАА. 2025 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ

“Хашаатын цав” хүрэн нүүрсний ордыг ил аргаар олборлох төслийн ТЭЗҮ-ний нэмэст тодотголыг 2023 онд хийж гүйцэтгэсэн ба Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний нэмэлт тодотголыг “Экологийн бүтээмж” ХХК хийж гүйцэтгэн Байгаль орчин уур амьсгал, өөрчлөлтийн ямаар батлуулсан. Шинээр батлагдсан байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээнд үндэслэн холбогдох хууль, дүрэм, журам, стандартуудыг баримтлан жил бүрийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулан түүнийг мөрдөн ажилладаг.

Иймд 2025 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг Монгол улсын “Байгаль орчныг хамгаалах тухай” болон “Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай” хуулиуд, 2019.10.29-ны өдрийн А/618 тушаалаар батлагдсан “Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам” дагуу болон 2025 оны “Хашаатын цав хүрэн нүүрсний ордыг ашиглах төслийн байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний тайланг” үндэслэн боловсруулсан.

2025 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний гол зорилго нь “Хашаатын цав хүрэн нүүрсний ордыг ашиглах” төслийн баримтлах байгаль орчны бодлого, менежментийн төлөвлөгөөний нарийвчилсан үнэлгээний хүрээнд тусгагдсан ажлуудыг гүйцэх, сайжруулах байгаль орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр, уурхайн бүст болон орон нутагт “Тэрбум мод” хөтөлбөрийн хүрээнд хэрэгжилтийг хангах, аймгийн БОАЖГазрын саналын дагуу Дүйцүүлэн хамгаалах, нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөөний ажлыг үр дүнтэй хэрэгжүүлэх, хог хаягдлын менежментийг сайжруулж, уурхайн ахуйн хог хаягдлыг ангилан ялгах системд шилжих, хэрэгжүүлэхэд энэ жилийн төлөвлөгөөний гол зорилго оршино.

Бид төслийн үйл ажиллагаанаас хүрээлэн буй орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг байж болох хамгийн бага хэмжээнд байлгах бөгөөд байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг бүрэн ханган ажиллахад чиглэгдэх болно.

2025 оны Хашаатын цав хүрэн нүүрсний уурхайн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх байгаль орчны сөрөг нөлөөллийг бууруулах, түүнээс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ, үйл ажиллагааны зардалд нийт **тавин сая, Хоёр зуун ерэн долоон мянга дөрвөн зуун (50,297,400) төгрөг төсөвлөсөн болно.**

ХҮСНЭГТ 3. 2025 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ЗАРДАЛ

№	Бүрэлдэхүүн хэсгүүд	Төсөв /сая.т/
1	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	3.640
2	Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө	10,6424
3	Ногоон байгууламжийн төлөвлөгөө	3,2
4	Дүйцүүлэн хамгаалах, арга хэмжээний төлөвлөгөө	7,5
5	Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний төлөвлөгөө	-
6	Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	-
7	Хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	2.2
9	Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	16.0
10	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	6.82
11	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг олон нийтэд тайлагнах хуваарь	-
	2025 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний төсөв	50,002,400

№

6.1 СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал Төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, Төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. АГААРЫН ЧАНАРТ ҮЗҮҮЛЭХ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭ									
1.	Төслийн үйл ажиллагаа, гадаад дотоод тээвэрлэлт, барилга байгууламж шинээр барих, газар шорооны ажил хийх	1.1. Төслийн талбайн тоосны хуримтлал, түүнд агуулагдах хүнд элементүүдийн найрлагыг тогтоох, нийт тоосны хэмжээг хянах 1.2. Төслийн талбайд зорчих нийт тээврийн хэрэгслүүдэд хурдны хязгаар тогтоох зорилгоор трассын дагуу төслийн талбайд тэмдэг, тэмдэглэгээ байршуулах	Уурхайн авто зам дагуу болон нөлөөллийн бүсд	Тоо ширхэг	Үйл ажиллагааны зардалд тусгасан	-	Үйл ажиллагааны зардалд тусгасан	Төслийн үйл ажиллагааны туршид шаардлагатай тохиолд олд	Агаарын тухай хууль, MNS:4585:2016 Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага Ажлын байрны агаарын эрүүл ахуйн шаардлага: MNS: 4990:2010, MNS:0017-2-3-16:1998 MNS: 5002:2000 Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуй. Шуугианы норм
			Уурхайн дотоод зам болон орон нутгын зам дагуу	Тоо ширхэг	200.000	5	200.000	Төслийн үйл ажиллагааны туршид	
2.	Төслийн үйл ажиллагаанд ашиглах техник, авто тээврийн хэрэгслийн дотоод шаталтын хөдөлгүүрээс хорт хий ялгарч агаар орчныг бохирдуулах	1.3. Төслийн үйл ажиллагаанд ашиглах тээврийн хэрэгслүүдийг үзлэг оншилгоонд хамруулах, оншилгоонд тэнцсэн буюу шаардлага хангасан машин, техник ашиглах, тэдгээрийн агаарын бохирдлын төлбөр төлөх 1.4. Ашиглаж буй машин механизм, техник хэрэгслээс гарах химийн хорт бодис бүхий хий, утааг багасгахын тулд ашиглаагүй үед унтраах	Уурхайн талбайд ашиглах тээврийн хэрэгслүүд	Тоо ширхэг	440.000	-	Төслийн үйл ажиллагааны туршид, тогтоосон хугацаанд	5-6	
			Уурхайд ашиглах тээврийн хэрэгслүүд	-	Үйл ажиллагааны зардал	Тухай бүрд	Үйл ажиллагааны зардалд	Төслийн үйл ажиллагааны туршид	

3.	Дуу шуугианы бохирдол үүсэх	1.5 Дуу шуугиан ихтэй орчинд ажиллах үед ажилчдыг чихэвч болон бусад төрлийн аюулгүй ажиллагааны хамгаалах хэрэгслүүдээр шаардлагатай тохиолдолд хангах	Төслийн талбай	Тоо ширхэг	Үйл ажиллагааны зардал	Тухай бүрт	Үйл ажиллагааны зардал	Төслийн үйл ажиллагааны туршид	
4.		1.6. Ажлын байр, амралтын байруудын дотоод орчинд агааржуулалтыг тогтмол хийх, шаардлагатай хэсгүүдэд агааржуулалтын хоолой, агааржуулах систем суурилуулах	Ажлын байр, кемп	Тоо ширхэг	Үйл ажиллагааны зардал	Тухай бүрт	Үйл ажиллагааны зардал	Төслийн үйл ажиллагааны туршид	
2. УСАН ОРЧИНД ҮЗҮҮЛЭХ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭ									
1.	Хуурай сайрын голдирол эвдэгдэж, тогтоол ус үүсэн байгалийн усны горим алдагдах	2.1. Уурхайн ашиглалтын хугацаанд ил уурхайн баруун болон зүүн хойно байрлалтай томоохон сайруудаар урсан орж ирэх үерийн усыг чиглүүлэн урсах далан, суваг, шуудууг бэлтгэх бөгөөд ашиглалтын дараа нөхөн сэргээх, байгалийн голдирол эвдэрсэн тохиолдолд нөхөн сэргээж, унаган төрх байдалд нь ойртуулах	Уурхайн талбайн хүрээнд	Тайлан	1.000.000	Тухай бүрд	1.000.000	Төслийн үйл ажиллагааны туршид	Монгол улсын Усны тухай хуулийн 22-р зүйл, 24-р зүйл
2.	Ус эргүүлэн ашиглах нөхцөл тооцоолсон утганд хүрэлцэхгүй газрын доорх усыг ихээр ашиглах	2.2. Уурхайн шүүрлийн усны тооцоог нарийн тооцож гаргах үүднээс уурхайн олборлолт эхлэх 1 дүгээр улиралд буюу уст давхаргын үед олборлолт хийгдэхээс өмнө ордын гидрогеологийн судалгааны ажлыг зайлшгүй хийж гүйцэтгүүлэх шаардлагатай бөгөөд шүүрлийн усыг үнэн зөв тогтоох боломжтой юм.	Уурхайн талбайн хүрээнд	Тайлан	Гэрээт ажлын үнийн дүнгээр	-	Үйл ажиллагааны зардал	2025	
3.	Ахуйн хог хаягдал, бохир, ажиллагсдын өтгөн шингэний шүүрэлт, шатах тослох материалын алдагдлаас газрын доорх усны чанар	2.3. Нүхэн жорлонгуудад ус үл нэвчүүлэх материал (Пелонк)-аар доторлогоо хийж ашиглах, үер усанд автахааргүй өндөрлөг газарт барих бие засах цэгүүдийг тогтоож өгөх, өтгөн шингэний бохирдлоос сэргийлэх	Уурхайн талбайн хүрээнд	-	Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөнд тусгасан	-	Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөнд тусгасан	Төслийн үйл ажиллагааны туршид	

	доройтох, үерийн усаар дамжин гадаргууд алдагдаж болзошгүй	2.4. Бохирдолтой орчныг яаралтай цэвэрлэж, дор бүр ариутгал хийж, усны хяналт шинжилгээг тогтмол хийх		-	Орчны хяналт шинжилгээний зардалд тусгасан	-	Орчны хяналт шинжилгээний зардалд тусгасан	Үйл ажиллаг ааны туршид	
4.	Ордын ашиглалтын ажилд ашиглагдаж буй машин техникийн засвар үйлчилгээний цэг болон жолоочийн хариуцлагагүйгээс нефтийн бүтээгдэхүүн алдагдаж хөрсний усыг бохирдуулах	2.5. Ажилтан албан хаагчдад энэ чиглэлийн анхааруулга санамж өгөх, засварын газар, авто зогсоол, ажилчдын тосгон зэрэг шаардлагатай газруудад самбар гаргах, мэдээллийн хуудас байрлуулах	Уурхайн талбайн хүрээнд	-	Осол эрсдлийн менежмент төлөвлөгөөнд тусгасан	-	Осол эрсдлийн менежмент төлөвлөгөөнд тусгасан	Үйл ажиллаг ааны туршид	
		2.6. Засвар үйлчилгээ, шатах тослох материалаар машин техникийг цэнэглэхдээ ШТМ алдагдсан ч хөрсөнд нэвчихээргүй байх аюулгүй ажиллагааны арга хэмжээ авч байх / пелонк дэвсэх, бетондсон талбай бэлтгэх зэрэг/		M ²	400.000	-	400.000	Үйл ажиллаг ааны туршид	
		2.7. ШТМ хөрсөнд алдагдсан үед хусаж авах, саармагжуулах, арга хэмжээ авах, шаардлагатай багаж материалыг бэлтгэх / элс хайрга, хүрз, ус, саармагжуулагч бодис гэх мэт/		-	-	-	Хөрсөн бүрхэвчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээнд тусгасан	Үйл ажиллаг ааны туршид	
3. ГАЗРЫН ХЭВЛИЙ, ХӨРСӨН БҮРХЭВЧИНД УЧРУУЛЖ БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭ									

1.	Уурхайн талбайд хөрс эвдрэлд өртөх	3.1. Ашиглалт дууссан талбайд техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлт хийх, хөндөгдсөн талбайг түрж тэгшлэх	Уурхайн талбайн хүрээнд	Га	-	-	Үйл ажиллагааны зардалд тусгасан	Уурхайн хаалтаас хойш 2 жилийн хугацаанд	Хөрс хамгаалах цөлжилтөөс сэргийлэх тухай хууль 7.2.3 Хөрс хамгаалах газрын доройтлыг бууруулах үндэсний хөтөлбөр 3.3.12 MNS 17.5.1.19-92 Эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлтийн шаардлага
2.	Хог хаягдлын цэг болон уурхайн хэсгүүдээс хөрс бохирдолд өртөх	3.2. Бохирдсон талбайн хэмжээг тодорхойлох бохирдол үүссэн, эх үүсвэр илэрсэн тохиолдолд цэвэршүүлэх, бохирдсон хөрсийг нүүлгэн шилжүүлэх	Уурхайн талбайн хүрээнд	Га	200.000	-	200.000	Улирал тутам	
3.	Барилга байгууламжид хөрс дарагдах	3.3. Барилгын ажлын үед хог хаягдлыг тээвэрлэн, нэгдсэн хогийн цэгт хүргэх барилгын ажил дууссаны дараа техникийн болон ногоон байгууламж байгуулах	Уурхайн талбайн хүрээнд	Га	-	-	-	-	
4.	Өнгөн хөрсний овоолго, хаягдал хөрс дарагдах	3.4. Үржил шимт хөрсийг хусаж зайлуулах, өнгөн хөрсний овоолго байгуулах, салхи усны эвдрэлд бага өртөхөөр зохион байгуулах, шимт хөрсний талбайг ургамалжуулах	Уурхайн талбайн хүрээнд	Га	400.000	1 га	400.000	4-5 сард	
5.	Шороон замаар хөрс эвдрэх, дарагдах	3.5. Уурхайн тээвэрлэлтийн замын чиглэл батлах, чиглэл хурд заасан тэмдэг байршуулах, тоосжилт бууруулах	Уурхайн талбайн бүсд	Га	Үйл ажиллагааны зардалд тусгасан	27.04 км зам	Үйл ажиллагааны зардалд тусгасан	5-6 сард	Хөрс хамгаалах цөлжилтөөс сэргийлэх тухай хууль 7.2.5
6.	Ногоон байгууламж байгуулах	3.6. Тэрбум мод хөтөлбөрийн хүрээнд	Уурхайн талбайн бүсд	Га	Үйл ажиллагааны зардалд	1 га талбайд	Үйл ажиллагааны зардалд тусгасан	Хавар намар	Хөрс хамгаалах, цөлжилтөөс сэргийлэх тухай хууль 7.2.4
4. УРГАМЛАН НӨМРӨГТ УЧРУУЛЖ БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭ									

1.	Байгалийн ургамал доройтох, зарим ургамлын ургах чадвар алдагдаж устгах	4.1. Уурхайн үйл ажиллагааны явцад олон тооны машин техник ажиллах тул тэдгээрийн хөдөлгөөний чиглэл явах маршрутыг нарийн төлөвлөж, олон салаа зам үүсгэхгүй байхыг анхааруулах, жолооч ажилчдад байгаль орчинтой зөв харьцаж, хамгаалах талаар зөвлөгөө сургалт явуулж, хяналт тавих	Төслийн талбайд	-	-	-	Удирдлага зохион байгуулалтын арга хэмжээнд тусгасан	Жил бүр	Хөдөлмөр аюулгүй ажиллагааны дотоод дүрэм, стандарт
		4.2. Бэлчээр тэжээлийн үнэт ургамалуудыг хамгаалах, тэдгээр ургамлыг тарих, нөхөн сэргээх ажлыг мэргэжлийн байгууллагаар өндөр түвшинд гүйцэтгэх		Га	Нөхөн сэргээлтийн зардалд тусгасан	-	Нөхөн сэргээлтийн зардалд тусгасан	Жил бүр	MNS 6253-2:2011 MNS 5994:2009 MNS 6263:2011
5. АМЬТНЫ АЙМАГТ УЧРУУЛЖ БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭ									
1	Амьтдын амьдрах орчин доройтох, идэш тэжээлийн хомсдол буй болох	5.1. Биотехникийн арга хэмжээ авах	Орон нутгийн хэмжээнд	Өвс тэжээл, мөс, цас, тавьж өгөх	-	Тухай бүр	Үйл ажиллагааны зардалд тусгасан	Ган зудтай үед	Нийгмийн хариуцлагын хүрээнд
2.	Хууль бус ан агнуурт өртөх	5.2. Хууль бус агнууртай тэмцэхэд орон нутагт дэмжлэг үзүүлэх, мэдээлэх	Орон нутгын хэмжээнд	Тусламж	1.000.000	Удаа	1.000.000	Жилд 1 удаа	Амьтны тухай хууль
	Нийт	23 -н арга хэмжээ			3.640.000				

6.2 НОГООН БАЙГУУЛАМЖ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Нөхөн сэргээлтийн зорилт	Нөхөн сэргээх арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар хүрээ	Нэгж зардал /Жилд, мян.төг/	Нийт зардал /Мян.Төг/	Хэрэгжүүлэх хугацаа давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1.	Орчны тохижилт, ногоон байгууламж	Хөрс хамгаалах, цөлжилтөөс хамгаалах тухай хуулийн 7.2.4 зүйлд заасны дагуу тусгай зөвшөөрлийн талбайн 10 хувиас доошгүй талбайг мод тарьж ургамалжуулах	Тусгай зөвшөөрлийн талбайн 2 га талбайд журмын дагуу мод тарьж, зүлэгжүүлэх	1.500.000	1.500.000	Жил бүр	MNS 5916:2008 Байгаль орчин Газар шорооны ажлын үеийн үржил шимт хөрсний хуулалт, хадгалалт Техникийн шаардлага MNS 5918:2008 Байгаль орчин, эвдэрсэн газрыг ургамалжуулах, техникийн шаардлага MNS 5914:2008 Эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлт. Нэр томьёо, тодорхойлолт MNS 5917:2008 Уул уурхайн үйлдвэрийн үйл ажиллагаагаар эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлт MNS 4919:2000 Байгаль орчин, эвдэрсэн газарт хучилт хийх хөрс. Техникийн шаардлага MNS 0017-5-1-13:1980 Эвдэрсэн газрын сэргээн сайжруулалт. Нэр томьёо тодорхойлолт MNS 0017-5-1-19:1992 Эвдэрсэн газарт нөхөн
			Ногоон байгууламжийн арчилгаа бордоо хийх, мэргэжлийн зөвлөгөө өгөх ажиллах хүч	300.000	300.000	Хавар намар	
			Ногоон байгууламжийн мод зүлэг услах	100.000	100.000	Сар бүр	
2	“Тэрбум мод” үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд холбогдох төрийн байгууллагуудт ай хамтран, газар заалгаж мод тарих	Баянтүмэн сумын ЗДТГ-тай хамтран хэрэгжүүлэх		200.000	1.000.000	Жил бүр	
		Материалын шууд зардал /Хашаа хайс татах/		1.000.000	Үйл ажиллагааны зардалд	2025 онд	
		Модны арчилгаа бордоо хийх, мэргэжлийн зөвлөгөө өгөх ажиллах хүч		200.000	200.000	Жил бүр	
		Ногоон байгууламжийн мод зүлэг услах /Жилд 6 сар сард 4 удаа услана гэж тооцов/		100.000	100.000	Жил бүр	

						сэргээлт хийхэд тавигдах ерөнхий шаардлага MNS 0017-5-1-18:1983 Сэргээн сайжруулалт, Эвдэрсэн газрын сайжруулалт MNS 5994:2009 Мод сөөгний үр, Тариалалтын чанар, Техникийн шаардлага MNS 6253-2:2011 Мод, сөөгний үр тарих, Ерөнхий шаардлага
Нийт			3.200.000			

6.3 НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөөний дагуу тухайн онд уурхайн хэмжээнд нөхөн сэргээлтийн ажил гүйцэтгэхгүй болно. Харин уурхайн эвдэрсэн дотоод зам талбайд техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлтийн ажлыг гүйцэтгэхээр төлөвлөгдөж байна.

НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Нөхөн сэргээлтийн зорилт	Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал төг	Нийт зардал төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа давтамж	Баримтлах эрх зүйн бичиг баримт
	1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Уурхайн дотоод эвдэрсэн зам талбайн нөхөн сэргээлтийн ажил	Тухайн онд уурхайн дотоод технологийн эвдэрсэн замыг нөхөн сэргээлтийг гүйцэтгэх	га	1.0	-	10,642,400	6-7 сард	Уул уурхайн үйл ажиллагаагаар эвдэрсэн газрыг нөхөн сэргээлт, техникийн ерөнхий шаардлага MNS 5917:2008

2.		Уурхайн шимт хөрсийг ургамалжуулж хамгаалах, олон наст ургамал тарих ажлыг гүйцэтгэх	га	0.5	00.00	2025 оны ҮАЗ-д орсон.	7-8 сард	Уул уурхайн үйл ажиллагаагаар эвдэрсэн газрыг ургамалжуулах техникийн ерөнхий шаардлага MNS 5918:2008
	Нийт					10,642,400		

6.4 ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Монгол улсын Их хурлын 2012 оны 5-р сарын 17-ны өдрийн тогтоолоор батлагдсан “Байгаль орчинд Нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хууль”-ийн 3.1.11, 8.4.6, 9.6-р зүйлд дүйцүүлэн хамгааллын асуудлыг тусгаж өгснөөр ашигт малтмал ашиглалтын үйл ажиллагааг эрхлэхдээ дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээг давхар хэрэгжүүлэх шаардлагатай болсон.

Засгийн газрын 2013 оны 11 дүгээр сарын 16-ны өдрийн 374 дүгээр тогтоолын 2 дугаар хавсралтаар батлагдсан Байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээний журмын 4.2-р зүйлд *“Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуулийн 3.1.11-д заасан биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээг дараах зарчмыг хангасан байна”* гэж заасан байна.

Хашаатын цав хүрэн нүүрсний ордыг ил аргаар ашиглах төслийн үйл ажиллагаа явагдах талбайгаас хамгийн ойр орших, дүйцүүлэх хамгааллын арга хэмжээг хэрэгжүүлэх сав газраас санал болгож буй Усны сан бүхий газруудад хамгаалалтын бүс тогтоох, Баянтүмэн сумын нутгийн уурхайн ойролцоо бүс нутагт эвдэрсэн газарт техникийн нөхөн сэргээлт гүйцэтгэх мөн аймгийн Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газраас санал болгосон төсөл, хөтөлбөрийг дэмжих 2025 оны дүйцүүлэн хамгаалах ажлыг цар хүрээг нэмэгдүүлэх, гүйцэтгэлийг сайжруулах төлөвлөгөөтэй ажиллана.

ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Дүйцүүлэн хамгаалах зорилт	Хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал сая.төг	Нийт зардал сая.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8
1.	“Нөхөн сэргээлт -2025” арга хэмжээний хүрээнд эвдэрсэн газарт нөхөн сэргээлт хийж дүйцүүлэн хамгаалах	Баянтүмэн сумын саналаар тухайн сумын Жаргалант багийн нутагт орших “Догногорын гүүр” эвдэрсэн газарт техникийн нөхөн сэргээлтийн ажлыг давхар гүйцэтгэх	Уурхайн удирдлага, Дорнод аймгийн БОАЖГ	га	2.0	Үйл ажиллагааны зардал	04-06 сар	Аймгийн БОАЖГазарт Биологийн олон янз хариуцсан мэргэжилтнүүдтэй хамт тухайн судалгааг хийх
	Ус сан бүхий газрын хамгаалалтын бүсийг тогтоох	Хэрлэн голын сав газрын хэрэгжүүлэх үүрэг болгосон Усан сан бүхий газрын онцгой, энгийн хамгаалалтын бүсийг тэмдэгжүүлэх ажил	Усан сан бүхий газрын хамгаалалтын бүс тогтоох ажил	Булгийн эх	-	Үйл ажиллагааны зардалд	08-09 сар	Усны тухай хууль, 2024 оны Ус ашиглах гэрээ,
2.		Хэрлэн голын сав газрын саналын дагуу Усан сан бүхий хөв цөөрөм байгуулах ажлыг хийж гүйцэтгэх	Хөв цөөрөм байгуулах ажлын суурь судалгааг хийх	-	-	7.500.000	06-07 сар	
		Шүүрлийн хаягдал ус гарах хэсгийн эвдрэлд орохоос сэргийлж аюулгүй болгох	Уурхайн бүсд	га	0.1	2024 оны үйл ажиллагааны зардалд тусгагдсан.	6-7 сар	Аймгийн БОАЖГ-ын саналын дагуу
Нийт						7,500,000		

6.4 НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

“Меланж” ХХКомпани нь 2025 оны байдлаар газар ашиглах зөвшөөрөл авахаар олгогдсон тухайн талбайнуудад ямар нэгэн ойр орчны өвөлжөө, хаваржааны байршилгүй нь компанийн ашигт малтмал ашиглах тусгай зөвшөөрөлтэй давхцалгүй учраас уурхайгаас бүсэд нүүлгэн шилжүүлэх арга хэмжээ хийгдэхгүй болно.

Байгаль орчин, хүн, малын эрүүл мэнд, тээврийн үйл ажиллагааны аюулгүй байдалд эрсдэл үүсэх нөхцөл харьцангуй одоогийн үйл ажиллагаа явуулж байгаа болон, замын зурвасын нөлөөллийн бүсэд орон нутгийн айл өрх, өвөлжөө, хаваржаа байхгүй тул “Меланж” ХХК-ийн зүгээс орон нутгийн иргэдийг нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох ажил 2025 онд төлөвлөгдөөгүй болно.

6.5 ТҮҮХ, СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Монгол улсын “Соёлын өвийг хамгаалах тухай” хуулийн 6 дугаар бүлгийн 17.10 дугаар заалтын дагуу ШУА-ийн Палентеологийн Төвийн судлаач, эрдэмтэд төсөл хэрэгжиж байгаа нутаг дэвсгэрт хээрийн судалгаа хийсэн ба тус судалгаатай холбоотой дүгнэлтийг 2017.06.20 гаргасан ба “Хашаат цав” төслийн ашиглалт явуулж буй талбайд археологийн болон соёлын үнэт зүйл бүхий газар тэмдэглэгдээгүй байна. Уг дүгнэлтэнд тусгай зөвшөөрлийн талбайд тархсан геологийн чулуулаг хурдаснаас эртний түүхэн амьтдын үлдвэр илрээгүй болохыг тодорхойлсон.

Үйл ажиллагааны явцад археологи, палеонтологийн олдвор шинээр илэрвэл газар шорооны ажлыг түр зогсоож мэргэжлийн байгууллагад хандан судалгаа хийлгэх ба цаашид Монгол улсын “Соёлын өвийг хамгаалах тухай” хууль болон бусад холбогдох хууль тогтоомжыг мөрдөн ажиллана.

“Ашигт малтмалын тухай” хуулийн 41.1–дэх “Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь хайгуулын болон ашиглалтын үйл ажиллагааны явцад худаг, өвөлжөө, хувийн болон нийтийн зориулалттай орон байр бусад барилга байгууламж болон түүх, соёлын дурсгалт зүйлсэд гэм хор учруулсан бол хохирлыг нь өмчлөгч, эзэмшигчид бүрэн хэмжээгээр нөхөн төлөх бөгөөд шаардлагатай тохиолдолд тэдгээрийг шилжүүлэн байрлуулахтай холбогдсон зардлыг хариуцна” заалтыг мөн 2025 онд мөрдөж ажиллана.

6.6 ОСОЛ, ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Болзошгүй аюул, осол, сөрөг нөлөөлөл	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8
1	ХАБЭА хууль журам стандартын хүрээнд	Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн удирдлагын тогтолцоог нэвтрүүлэх, хэрэгжилт, үр дүнд хяналт тавих	Уурхайн бүсэд	Байнга	Уурхайн ХАБЭА-н төсөвт тусгагдсан.		Байнга	Хөдөлмөрийн аюулгүй байдлын тухай хууль
		ЭМС-ын 2018 оны А/142 дугаар тушаалын дагуу эрүүл ахуйн асуудал хариуцсан ажилтныг ажиллуулах.	Уурхайн бүсэд	-	Уурхайн ХАБЭА-н төсөвт тусгагдсан.			
		Ажлын байрны хөдөлмөрийн нөхцлийн үнэлгээг хийлгэх	Уурхайн бүсэд	Жилд	Уурхайн ХАБЭА-н төсөвт тусгагдсан.	Жилд 1 удаа		
		Хөдөлмөрийн хэвийн бус нөхцөлд ажил үүрэг гүйцэтгэлэг ажилтны дархлааг дэмжих, витаминжуулах	Уурхайн бүсэд	Жилд	Уурхайн ХАБЭА-н төсөвт тусгагдсан.	Жилд 2 удаа		
		Үйлдвэрлэлийн осол, дархлааг хурц дэмжих, хордлогын шалтгааныг тогтоох акт, дүгнэлт гаргах үүрэг бүхий орон тооны бус байнгын комиссыг байгуулж ажиллуулах	Уурхайн бүсэд	-	Уурхайн ХАБЭА-н төсөвт тусгагдсан.	Тогтмол		
	ХАБЭА-н дүрэм журмыг ажилтан бүрд стандартын дагуу хүргэх, сургалтанд хамруулах	Уурхайн бүсэд	Жилд	Уурхайн ХАБЭА-н төсөвт тусгагдсан.	Жилд бүр			
	Ажлын хувцасны материал, загвар ажлын онцлогт нийцсэн эсэхэд анхаарч, ажиллагсдын бие махбодод тааруулж, тохируулах	Уурхайн бүсэд	Жилд	Уурхайн ХАБЭА-н төсөвт тусгагдсан.	Жилд 2 удаа			
	Нэг бүрийн хамгаалах хэрэгслийн тохироог үнэлэх, хувь хүн бүрт тохируулан олгох	Уурхайн бүсэд	Жилд	Уурхайн ХАБЭА-н төсөвт тусгагдсан.	Жилд 1 удаа			
	Уурхайн хүйтний улиралд ажиллах үед бичил цаг уур /Агаарын хэм, харьцангуй чийглэг, агаарын хөдөлгөөний хурд /-ын нөлөөнд өртөхөөс	Уурхайн бүсэд	-	Уурхайн ХАБЭА-н төсөвт тусгагдсан.	Тогтмол			

		сэргийлэх, халуун дулаан бүсийн онцлогт тохируулж ажлын хувцсыг сонгож олгох					
2	Эрүүл мэндийн эрсдэл бууруулах	Анх ажилд орж буй иргэдийг урьдчилан сэргийлэх үзлэгт хамруулж, ажил хөдөлмөрийн тохироо хийлгэх	Уурхайн бүсэд	Байнга	Уурхайн ХАБЭА-н төсөвт тусгагдсан.	байнга	Эрүүл мэндийн тухай хууль
		Нийт ажилчдыг эрүүл мэндийн хугацаат үзлэгт хамруулах	Уурхайн бүсэд	Удаа	Уурхайн ХАБЭА-н төсөвт тусгагдсан	3 жилд 1 удаа	
3	Галын аюулгүй ажиллагаа	Хөдөлмөрийн эрүүл мэндийн эрсдлийн үнэлгээг мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэж, нийт ажиллагсад нөлөөлж буй хөдөлмөрийн нөхцөлийн сөрөг хүчин зүйлийг үнэлэх, өртөлтөөс сэргийлэх.					
		Гал түймрээс хамгаалах тоног төхөөрөмж, анхан шатны багаж хэрэгсэл, бодис, материал зэрэгт техникийн үйлчилгээ хийж, ашиглалтын бэлэн байдлыг бүрэн хангах, бүртгэлжүүлэх	Уурхайн бүсэд	Байнга	Уурхайн ХАБЭА-н төсөвт тусгагдсан.	Байнга	Гамшгаас хамгаалах тухай хууль, Аюулын үед хэрэгжүүлэх төлөвлөгөө
		Гал түймрээс хамгаалах тоног төхөөрөмжийг шаардлагатай цэг бүрт байрлуулах, хэрэглэх зааврыг таниулж дадлагажуулах					
		Галын аюултай бүтээгдэхүүн бий эсэхийг илрүүлэх эрсдлийг үнэлэх, сэргийлэх арга хэмжээг төлөвлөх					
		Гал түймрээс урьдчилан сэргийлэх, авран хамгаалах, гал түймэр унтраах арга ажиллагаанд нийт ажиллагсдыг сургах, мэдлэгийг нь дээшлүүлэх арга хэмжээ авах					
		Галын аюулгүй байдлыг хангах талаар байгууллагын хэмжээнд галын сайн дурын бүлгэм ажиллуулах					
4	Онцгой байдлын эрсдэлийн үед	Цаг агаарын үзэгдлийн болзошгүй үр нөлөөллийг бууруулах боломжгүй эсвэл ажлыг гүйцэтгэхэд үл зөвшөөрөгдөх эрсдэлтэй байх нөхцөл бүрдсэн байвал талбайд ажил хийхийг талбайн инженерийн захирамжаар зогсоох.	Уурхайн бүсэд	тухай бүр	Уурхайн ХАБЭА-н төсөвт тусгасан	байнга	Гамшгаас хамгаалах тухай хууль, Аюулын үед хэрэгжүүлэх төлөвлөгөө
		Гамшгийн мэдээ, мэдээлэл цуглуулах, боловсруулах, түүнд дүн шинжилгээ хийх					

		Ажилчдыг гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагаанд сургах					
		Уурхайн үйл ажиллагааны үед гарч болзошгүй аваар ослын талаар ажиллагсдад урьдчилан ойлгуулж түүнээс урьдчилан сэргийлэх, гэнэтийн аюул ослыг богино хугацаанд арилгах багаж хэрэгсэл, шаардлагатай зүйлсийг бэлтгэж, тусгай газарт байрлуулах осол гарах тохиолдолд түүнийг арилгах арга хэмжээ авах байнгын бэлтгэл, хөрөнгийн баталгаатай байх					

6.7 ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Ангилал	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, /мян.төг/	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
1	Ахуйн	11.1. Хог хаягдлын гэрээг орон нутагтай байгуулж түүний дагуу төлбөр төлөх	Дорнод аймгийн, Баянтүмэн сум,	Сар бүр	1935.0	12	2025 оны YA3-д тусгагдсан.	Сар бүр	Хог хаягдлын тухай хууль, Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль
		11.2. Дулааны улиралд хогийн сав, гал тогоо, ариун цэврийн байр, хогийн цэгт ариутгал, халдваргүйжүүлэлт хийх	Хогийн цэг, шингэн бохирын худаг, бие засах газар	кг	-	4	-	Улирал бүр	
		11.3. Орчны хог хаягдалд тогтмол хяналт тавьж, сар тутам орчны цэвэрлэгээг гүйцэтгэх	Кемп, оффис	удаа	Зардал шаардахгүй	12	Зардал шаардахгүй	сард 1 удаа	
		11.4. Ахуйн хэрэгцээнээс гарч буй хог хаягдлыг ангилан ялгаж дахин ашиглах боломжтой хог хаягдлыг орон нутгын зохих газарт тушаах, дахин ашиглагдах боломжгүй хог хаягдлыг нэгдсэн хогийн цэгт нийлүүлэх	Хогийн цэг	-	1.200.000	1	1.200.000	Жилд 1 удаа	
		11.5. Нийт ажилчдад “Хог хаягдлын менежмент” сэдэвт чадахжуулах сургалтыг тогтмол зохион байгуулж, мэдээлэлээр хангах	Уурхайн бүх ажилчид	удаа	-	2	-	Улирал бүр	

2	Үйлдвэрийн	11.2.1.Засварын газраас гарах ашигласан тос, нефть бүтээгдэхүүнийг цуглуулан, хадгалах, дахин ашиглан гэрээт компанид гэрээний дагуу нийлүүлэх	Гэрээт гүйцэтгэгч компаниуд	тонн	-	4	1,000,000	гэрээнд заасны дагуу
		11.2.2. Төмрийн хогийг түүхий эдэд тушаана. Хаягдал дугуй сум орон нутгийн иргэдийн хүсэлтийн дагуу хүлээн өгөх, шаардлагатай тохиолдолд дахин ашиглах	Засварын газар, хуучин сэлбэгийн агуулах, ШТС	ш, тонн	Зардал шаардахгүй	2	ҮАЗ-д тусгагдсан	Тухайд бүрд
3	Аюултай	11.3.1.Аюултай хаягдал үүсгэгчийн хувьд тухайн аюултай хаягдлын тайланг жилд 2 удаа аймгийн БОАЖГ-т өгөх	“Меланж” ХХК	-	Зардал шаардагдахгүй			Жил 2 удаа хагас, бүтэн жилээр
Нийт зардал							2,200,000	

6.8. 2025 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Уурхайн үйл ажиллагаанаас байгаль орчинд үзүүлэх бүхэл сөрөг нөлөөллийн хамгийн бага байлгах аргаар тооцож байгаль орчны удирдлагын зохион байгуулалтын төлөвлөгөөтэй ажиллана.

Удирдлага зохион байгуулалтын хэмжээнд хийгдэх ажлын төлөвлөгөө

№	Хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Хугацаа	Зардал, төг	Хариуцсан албан тушаалтан
1	БОМТ-нд тусгасан байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөө, орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх ажлыг тодорхой албан тушаалтанд хариуцуулан үйл ажиллагааг зохион байгуулах, дотоод журам тогтоож мөрдөх	Төслийн нийт хугацаанд	Дотоод зардал	Уурхайн захиргаа Уурхайн удирдлага, Байгаль орчны мэргэжилтэн
2	Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөө, орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээг зохих хугацаанд нь хийж гүйцэтгэх ба биелэлтийг жил бүр дүгнэж, дүнг байгаль орчны хяналтын байгууллагад хүргүүлж байх	Жил бүрийн 11 сард	-	Байгаль орчны мэргэжилтнүүд
3	Байгаль хамгаалахад иргэдийн оролцоог идэвхжүүлэх, уулзалт зөвлөгөөг жил бүр зохион байгуулах, тэдний санал зөвлөмжийг БОХТ-г хэрэгжүүлэх ажилд тусгах	Жил бүрийн 6 сард	-	Уурхайн удирдлага, Байгаль орчны мэргэжилтэн
4	Хог хаягдлын тухай хуулиар хүлээсэн үүргээ биелүүлэх, хог хаягдлыг аль болох дахин ашиглах, дахин боловсруулах	Жил бүр	Шаардлагагүй	Уурхайн удирдлага, Байгаль орчны мэргэжилтнүүд
5	Эдэлбэр газарт Газрын төлөв байдал, чанарын улсын хянан баталгааг мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэх	5 жилд нэг удаа	-	Мэргэжилийн байгууллагаар
6	Экологийн паспорт хөтлөх	Төслийн нийт хугацаанд	Дотоод зардал	Байгаль орчны мэргэжилтнүүд
7	Ажилчдыг ХАБ-ын сургалтанд тогтмол хамруулах, чадавхжуулах	Жил бүр	-	ХАБЭА ажилтан, Байгаль орчны мэргэжилтэн уурхайн удирдлага
8	Орон нутгийн онцгой байдлын хэлтэстэй хамтран ажиллах гэрээ байгуулж, гэнэтийн осол, эрсдэл, түүнээс хамгаалах талаар сургалт зохион байгуулах	Жил бүр	Гэрээний үнээр	Байгаль орчны мэргэжилтнүүд, уурхайн удирдлага, Онцгой байдлын ажилтан
9	Шаардлагтай үед хэрэглэх иж бүрэн эмийн санг заавартай нь байрлуулах, тогтмол хугацаанд нөхөн сэлбэх	Жил бүр	1.000.000	ХАБЭА ажилтан, Уурхайн удирдлага
10	Ажилчдын эрүүл мэнд хор хөнөөл учрахаас сэргийлэн тэжээллэг, хордлого тайлах хүнсний бүтээгдэхүүн бэлдмэлээр хангах	Өдөр бүр	-	ХАБЭА ажилтан, Уурхайн удирдлага
11	Байгаль орчныг хамгаалах тухай” хуулийн 101 дүгээр зүйлд заасны дагуу байгаль орчны төлөвлөгөөт аудитыг 2 жил тутамд төслийн үйл ажиллагаанд хийлгэх	2025 онд	15.000.000	Байгаль орчны мэргэжилтэн, Уурхайн удирдлага
Нийт			16.000.000	

6.9 2025 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ, ТҮҮНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙГ ОРОЛЦОГЧ, СОНИРХОГЧ ТАЛУУДАД ТАЙЛАГНАХ ХУВААРЬ

Д/д	Тайлан, мэдээ	Тайлан мэдээ хүргүүлэх байгууллага.	Мэдээллийн агуулга	Хугацаа	Хариуцах ажилтан.
1	2025 оны БОМТ-г баталгаажуулах, батлагдсан 2025 оны төлөвлөгөөг холбогдох газруудад хүргүүлэх	Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам Дорнод аймгийн Байгаль Орчин Аялал Жуулчлалын Газар, Баянтүмэн сумын Байгаль орчны хяналтын улсын байцаагч	Шинээр батлагдсан төлөвлөгөөний дагуу хийгдэх нөхөн сэргээлт, сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ	1-3 р сард	Уурхайн дарга, Байгаль орчны мэргэжилтнүүд, дотоод хяналтын ажилтангууд
2	2025 оны БОМТ-ний хэрэгжилтийн тайлан, мэдээнүүд	Байгалт орчин, аялал жуулчлалын яам Дорнод аймгийн Байгаль Орчин Аялал Жуулчлалын Газар, Хэрлэн голын сав газрын захиргаа, Усны газар Баянтүмэн сумын Засаг даргын Тамгын газар, сумын Байгаль орчны хяналтын улсын байцаагч	-Нөхөн сэргээлтийн ажлын явцын мэдээ, -Ус, газар ашиглах зөвшөөрөл, гэрээ, төлбөрийн мэдээлэл, ус ашиглалтын тайлан Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хүрээнд хийсэн ажлын тайланг хүргүүлж байх	Жилд 2 удаа /7,11 сард/	
3	Тайлан танилцуулж мэдээлэл өгөх	Дорнод аймгийн Баянтүмэн сумын иргэдийн төлөөлөгчидийн хурал болон 2-р багийн иргэдийн хуралд оролцож тайлан танилцуулах, мэдээлэл өгөх	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний жилийн болон хагас жилийн тайлан эсвэл байгаль хамгаалах хүрээнд хийгдсэн ажлууд	жилд нэг удаа	
4	Олон нийтэд нээлттэй байх	Орон нутаг, багийн иргэд	-Багийн иргэдийн нийтийн хуралд хэрэгжүүлсэн ажлын тайлангаа танилцуулж, нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө, явцтай танилцуулах.	5-10 сард	

6.10 2025 ОНЫ ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР

Хашаатын цав уурхайд өмнөх онуудад гүйцэтгэсэн байгаль орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр хэрэгжүүлэлтийн туршлагад үндэслэн мэргэжлийн байгууллагаар 2024 оны байгаль орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийг хийж гүйцэтгэхээр төлөвлөж байна.

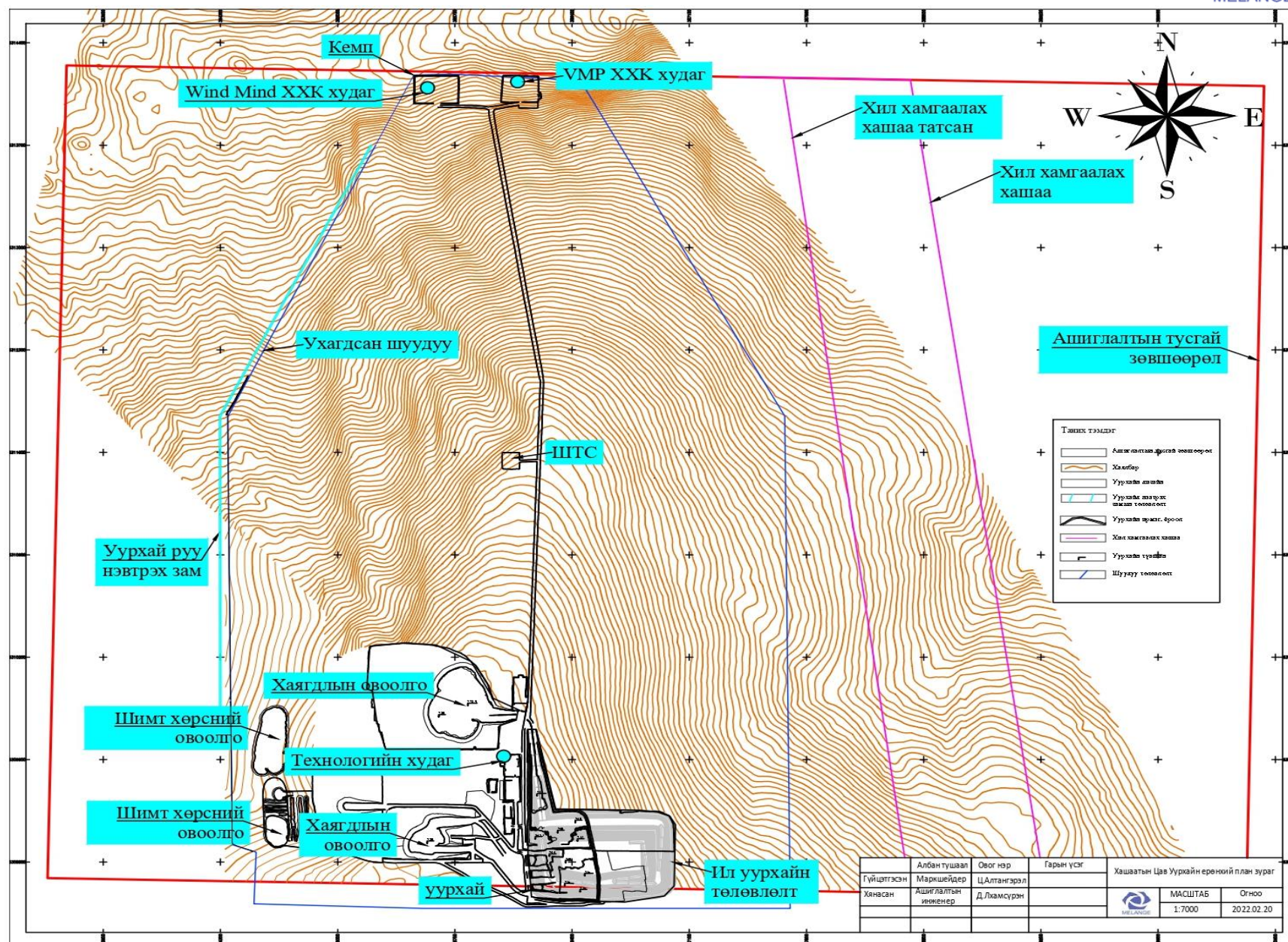
Хүснэгт 4. 2023 ОНЫ ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР

Д/д	Хүрээлэн буй орчны хүчин зүйлүүд	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Байршил	Хугацаа ба давтамж	Хяналт шинжилгээний ажлын хэмжээ	Нэгжийн өртөг, мян\төг	Нийт зардал,мя н.төг\жил\	Баримтлах стадарт ба арга аргачлал	Дээд, доод
6.10.1 Агаар орчны хяналт шинжилгээ										
1	Агаарын бохирдлын үзүүлэлт	Агаар орчны бохирдол, агаар дахь тоосны агууламж NO ₂ , SO ₂ , TPS, PM ₁₀ , PM _{2.5} Дуу шуугиан, Температур харьцангуй чийгийн хэмжээ.	(мг/м ³)	* - агаарын мониторингийн цэгүүдийг доорхи зурагт харуулав.	Улирал тутам	Уурхайн орчны хяналт шинжилгээний 8-н хяналтын цэгт	NO ₂ , SO ₂ , CO 10500*2*8*2=336,000 төг	1.344.0	Агаарын чанар, техникийн ерөнхий шаардлага MNS 4585:2016	
							Тоос			
							2*20000*8*2=640.000	Тоос 2,560.0		
6.10.2 Хөрсний хяналт шинжилгээ										
1.	Хөрсний ерөнхий үржил шим болон хүнд металлын бохирдлын шинжилгээ	Хөрсний химийн үндсэн шинж, механик бүрэлдэхүүн	Ялзмаг, pH, CaCO ₃ , Цахилгаан дамжуулах чанар, P ₂ O ₅ , K ₂ O, Механик бүтэц,	* - хөрсний мониторингийн цэгүүдийг доорхи хүснэгтэнд харуулав.	Жилд 2 удаа	Орчны хяналт шинжилгээний хөрсний хяналтын 8-н хяналтын цэгт	Хөрс 58000*8*2=918.000	Хөрс 918.000	Хөрс. Шинжилгээний дээж авахад тавигдах ерөнхий шаардлага” MNS 3298:1991	--
Хөрсний бохирдлын үзүүлэлтүүт		Хүнд металлууд болон нефть, нефтийн бүтээгдэхүүний бохирдол	Хүнд металл 60000*8*2=960.000				960.000	Хөрсний чанар. Хөрс бохирдуулагч бодис элементийн	-	

									зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ. MNS 5850:2008	
6.10.3 Усны хяналт, шинжилгээ										
1	Унд ахуйн хэрэглээний бүх гүний худгийн усанд шинжилгээ хийлгэж дүгнэлт гаргах	Унд ахуйн усны химийн ерөнхий шинжилгээ	Ерөнхий хатуулаг, рН, цахилгаан дамжуулах чадвар, өнгө, атуулаг, хлорид, аммони, нитрит, нитрат, фтор, фосфат,	Гал тогооны ус	Улирал тутам	Унд ахуйн хэрэглээний бүх гүний худгийн усанд шинжилгээ хийлгэхэд	45000*4*2= 240000	960,000	Ундны ус. Эрүүл ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдлын үнэлгээ. MNS 900: 2005	Ерөнхий хатуулаг - <7.0, рН- 6.5-8.5, хлорид - <350.0, нитрит < 1.0, нитрит < 1.0, нитрат - <50.0, фтор - <1.5, фосфат – <3.5, , сульфат < 500.0,
2		Унд ахуйн усны бактерлоги болон микробиолог ийн шижилгээ	Бактерлоги микробиологийн шижилгээ	Уурхайн кемпийн унд-ахуйн зориулалтаар ашиглах ус, гал тогооны шүүлтүүр тавьсан ус			Сар бүр /Ган алтан наран ХХК/	Сар бүр /Ган алтан наран ХХК/		
3	Технологийн усны шинжилгээ	Усны хүнд металлын шинжилгээ	Усны хүнд металлын шинжилгээ	Шүүрлийн ус, Ундны худаг Технологийн худаг	Улиралд нэг удаа	-	65000*4= 260,000	780,000	-	-
3	Цэвэрлэх байгууламж-ийн бохир усны шинжилгээ	Хаягдал бохир усны стандартын шаардлага хангасан шинжилгээ	Биохимийн хэрэгцээт хүчилтөрөгч, мг/л Химийн хэрэгцээт хүчилтөрөгч, мг/л Жинлэгдэгч бодис, мг/л рН, төмөр, нитрит, иитрат	Уурхайн ахуйн бохир цэвэрлэх байгууламжийн оролт, гаралтын ус	Улиралд нэг удаа	Цэвэрлэх байгууламжийн бохир усны оролт ба гаралтын усанд шинжилгээ хийлгэж дүгнэлт гаргуулах	Улирал бүр /”Ган Алтан Наран” ХХК/	Сар бүр /”Ган Алтан Наран” ХХК/	MNS ISO 4943:2015	БХХ, мг/л – 200.0-400.0,
										ХХХ, мг/л – 400.0-800.0,
										рН – 6.8-8.5
	Орчны хяналт шинжилгээний ажлыг мэргэжлийн байгууллагаар гүйцэтгүүлж дүгнэлт гаргуулах				1 удаа	6,000,000				
		Нийт төсөв							13,522,000	

“ХАШААТЫН ЦАВ” УУРХАЙН 2024 ОНЫ ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ЦЭГҮҮД

ХАВСРАЛТУУД

Хавсралт 1. “Меланж” ХХК-ийн улсын бүртгэлийн гэрчилгээ

Хавсралт 2. Ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрөл, хавсралт 1, 2, кадастрын зураг

Хавсралт 3. Баталагдсан уулын ажлын төлөвлөгөөний нүүр

Хавсралт 4. 2025 оны уулын ажлын төлөвлөгөөний 1.1, 2.1, 6.0, 7.1, 10.0, 11.1 дэх маягтууд

Хавсралт 5. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн дээж авах хяналтын цэгүүдийн байршилын зураг

Хавсралт 6. 2024 оны уулын ажлын дэвсгэр зураг

Хавсралт 7. 2024 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт дүгнэсэн хуудас

